

Mateusz Klempert
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Archiwum Cyfrowe „Wojtkuski”

WYWÓD SZLACHECKI „FAMILII HRABIÓW KORWIN KOSSAKOWSKICH”

Tytuły szlacheckie nadawane w krajach Europy Zachodniej nie przyjęły się w Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Brać szlachecka głosząca wolność i równość w kręgu własnego stanu, niechętnie patrzyła na rody przyjmujące obce tytuły: książąt, hrabiów czy baronów. Polscy monarchowie, posiadając ograniczoną władzę w państwie, unikali wywyższania poszczególnych rodzin szlacheckich, nie chcąc narażać się całej polsko-litewskiej szlachcie¹. Niektóre rodziny, uzyskawszy ugruntowaną pozycję, znaczenie oraz majątek starały się wyodrębnić ze stanu szlacheckiego, poprzez zabiegi o uzyskanie tytułu szlacheckiego od obcego monarchy. Tytuły te były nadawane głównie przez władców Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego. W XVI w. cesarze niemieccy nadali szereg tytułów książęcych i hrabiowskich polskim rodzinom, m.in. Radziwiłłom, Lubomirskim, Sapiehom, Ossolińskim.

Po unii lubelskiej i uznaniu tytułów rodów bojarskich z Litwy, szlachta polska próbowała ograniczyć nadawanie i używanie tytułów szlacheckich. W 1638 r. na sejmie uchwalono konstytucję „O tytułach cudzoziemskich”, w której zakazano nadawania i używania tytułów. Sytuacja zmieniła się dopiero w czasach saskich i za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego. W 1764 r. sejm polski postanowił przyznać tytuł książęcy rodzinie Poniatowskich, a na mocy ustawy sejmowej z 1775 r. zniesiono zakaz używania tytułów szlacheckich i ostatecznie potwierdzono tytuły nadane w Rzeczypospolitej Obojga Narodów i Świętym Cesarstwie Rzymskim².

¹ Wyjątkiem było nadanie przez Zygmunta Augusta tytułu hrabiowskiego Wasylowi Tyszkiewiczowi.

² S. Górczyński, *Arystokracja polska w Galicji*, Warszawa 2009, s. 63–70; M. K. Schirmer, *Arystokracja. Polskie rody*, Warszawa 2012, s. 12–21.

Sytuacja rodzin polsko-litewskich zmieniła się po trzecim rozbiore. Państwa zaborcze zyskując nowych poddanych, głównie ze stanu szlacheckiego, starały się zyskiwać ich przychylność i wyróżnić rodziny najbardziej znaczące. Nowo powołane urzędy heroldialne stanęły przed zadaniem potwierdzania tytułów szlacheckich. Początkowo tytuły sprawdzane były przez Tymczasowy Komitet do Rozpatrywania Szlachectwa, a następnie przez powołaną ukazem carskim z dn. 25 czerwca/7 lipca 1836 r. Heroldię Królestwa Polskiego, działającą przy II Radzie Stanu. Według ustaleń „prawa o szlachectwie” tytuł przysługiwał następującym rodzinom: 1. Posiadającym dyplom nadania tytułu lub tytułu zapisanego w konstytucjach sejmowych; 2. Sprawującym najwyższe stanowiska w państwie przed 1795 r.; 3. Odznaczonym Orderem Orła Białego lub Św. Stanisława; 4. Posiadającym przed 1795 r. co najmniej jedną wieś. Prawo to zostało uzupełnione ukazem carskim z dn. 9/21 grudnia 1839 r. pozwalającym rodzinom wykazywać członków piastujących urzędy ziemskie. W 1849 r. władze carskie utworzyły dodatkowo urzędy gubernialnych marszałków szlachty, których zadaniem było prowadzenie i organizowanie procesu legitymującego. Głównym zadaniem marszałka i kancelarii była weryfikacja tytułów szlacheckich³.

Heroldia Królestwa Polskiego oraz urzędy marszałków gubernialnych funkcjonowały do 1861 r., kiedy ukazem carskim z dn. 24 maja/5 lipca zostały zlikwidowane, a sprawy o szlachectwo przekazane III Radzie Stanu. Ostatecznie w 1870 r. wszelkie sprawy związane z heroldią zostały przeniesione do Petersburga⁴.

Według zachowanych materiałów źródłowych Kossakowscy (o przydomku Korwin) legitymujący się herbem Ślepowron⁵, tytuł hrabiowski uzyskany

³ J. Sikorska-Kulesza, *Deklasacja drobnej szlachty na Litwie i Białorusi w XIX wieku*, Warszawa 1995, s. 9–45; E. Sęczys, *Legitymacje szlachty Królestwa Polskiego*, [w:] *Heroldia Królestwa Polskiego. Katalog wystawy*, Warszawa 2001, s. 16–24.

⁴ W. K. Łukomski, *Dokumenty byłej Heroldii Królestwa Polskiego*, „Miesięcznik Heraldyczny”, 1914, R. VII, Nr 5–6, s. 121.

⁵ Według zachowanych przekazów i podań, herb Ślepowron został ukształtowany w XIII w. Przebywający na dworze Konrada, księcia mazowieckiego, Wawrzęta Korwin poślubił Pobozankę i tak: „herb swój kruka z pierścieniem a z Pobogiem, takim kształtem jako baczysz, złączył. Successu temporis potomstwo, zapomniawszy przodków swoich dawnego nazwiska Korwinów, herb Ślepowronem nazwali”. Sam herb wyglądał w następujący sposób: „w polu błękitnym – srebrna podkowa z krzyżem kawalerskim złotym na barku, na którym kruk czarny z pierścieniem złotym w dziobie; nad hełmem w koronie takież kruk; labry błękitne podbite srebrem”. Zob. *Herby Rycerstwa Polskiego przez Bartosza Paprockiego zebrane i wydane r. p. 1584*, wyd. K. J. Turowski, Kraków 1858, s. 405; Archiwum Rodzinne Kossakowskich w Warszawie [dalej: ARK], Linia Brzostowicka [dalej: LB], *Armorial Rycerstwa i Szlachty na ziemiach Korony Polskiej oraz Księstw Litwy i Rusi, Wywód genealogiczny rodu Kossakowskich*, k. 2.

w Świętym Cesarstwie Rzymskim⁶ potwierdzali w Cesarstwie Rosyjskim kilkakrotnie: w 1804⁷, 1843⁸, 1859⁹ i 1875¹⁰ r.¹¹

Zaprezentowany poniżej wywód rodu Kossakowskich niegdyś znajdował się w archiwum rodzinnym Kossakowskich w Wojtkuszkach. Dokument ten nie przetrwał do naszych czasów. Dwie wojny światowe, zniszczenie pałacu wojtkuskiego, rozproszenie archiwum po polskich, litewskich, białoruskich

⁶ Wszelkie opracowania i herbarze jednoznacznie podają, iż Kossakowscy otrzymali tytuł hrabiowski w 1781 roku od Marii Teresy. Jednak na zaprezentowanym poniżej wywodzie widnieje zapis, iż tytuł ten nadany został przez Marię Ludwikę. Należy zaznaczyć, iż Maria Teresa zmarła w 1780 r. i nie mogła wydać przywileju. W tym miejscu mogło dojść do omyłki w datacji i sam patent mógł być wydany w 1780 r. Drugą wątpliwością w „Wywodzie Familii Graffów Kossakowskich” pozostaje informacja, iż tytuł ten nadała Maria Ludwika, żona Leopolda II. Jeżeli tytuł nadany był przez Marię Ludwikę, to błąd wystąpił przy napisanej dacie i w tym wypadku powinna być data: 1791, a nie 1781. Niestety, materiał źródłowy nie pozwala na chwilę obecną rozstrzygnąć tego zagadnienia. Zapewne dalsze badania i poszukiwania materiałów źródłowych pozwolą dokładnie zbadać powyższe wątpliwości. Ciekawą sprawą jest również to, iż w niektórych herbarzach, m.in. Teodora Żychlińskiego, widnieje informacja, że wraz z Michałem, wojewodą witebskim, o tytuł hrabiowski starała się również Katarzyna Kossakowska z d. Potocka. Żychliński podaje, iż Kossakowska uzyskała tytuł w tym samym roku, co Michał Kossakowski. Jest to błędny zapis, gdyż Katarzyna potwierdziła swój tytuł hrabiowski dopiero w 1784 r. i nie został podpisany on przez Marię Teresę, a przez Józefa II. Por. T. Żychliński, *Złota księga szlachty polskiej*, R. 2, Poznań 1880, s. 123; O. T. von Hefner, *Neues Wappenbuch des blühenden Adels im Königreiche Galizien*, München 1863, s. 16; Informacja o tytułach hrabiowskich uzyskana z Österreichisches Staatsarchiv w Wiedniu z dnia 21 III 2017 r. (w posiadaniu autora); S. Górczyński, op. cit., s. 299–300.

⁷ W dokumentach/notatkach Kossakowskich dotyczących nadania tytułu hrabiowskiego widnieje zapis: „Michał, syn Dominika Kossakowskiego (Доминика Коссаковскаго), otrzymał od zmarłego imperatora Pawła Order Aleksandra Newskiego i w reskrypcie (list monarchy do poddanego, zazwyczaj wysoko postawionej osoby) został nazwany Hrabią, jego synowi Józefowi Michajłowiczowi (Иосиф Михайлович) powierzono komandorstwo Świętego Jana Jerozolimskiego (wyraz osobistej łaskawości imperatora) za panowania imperatora Pawła I – a w reskrypcie nazwano Hrabią.

Syn Józefa, Stanisław, we wszystkich reskryptach w czasie panowania imperatora Aleksandra I oraz obecnie pod władzą imperatora Mikołaja, zawsze zwany jest Hrabią. W 1804 r. Heroldia Senatu Rządzącego utwierdziła Kossakowskich w Hrabiowskim dostojństwie i wydała na to dostojństwo dwa rodowody z wizerunkiem ich Herbu. Z których jeden zaprezentowany został w 1804 r. kapitule zakonu Świętego Jana Jerozolimskiego przez generała Józefa Antoniego Kossakowskiego (Иосиф Антонович Коссаковский), rodzzonego wuja Stanisława – na podstawie tegoż rodowodu Kapituła zaliczyła go do Zakonu Świętego Jana Jerozolimskiego, jako hrabiego Kossakowskiego”. Zob. Litewskie Państwowe Archiwum Historyczne w Wilnie [dalej: LPAH], Kossakowscy, F1279, inw. 1, sygn. 37, Notatki dotyczące tytułu hrabiowskiego Kossakowskich.

⁸ W notatkach pozostawionych przez Kossakowskich (Stanisława Szczęsnego lub Stanisława Kazimierza) dotyczących nadania tytułu hrabiowskiego, widnieje data 24 lipca 1842 r. W tym miejscu doszło do pomyłki i powinna widnieć data 1843 r. W samych zaś notatkach można przeczytać: „Lista Panów Senatorów, obecnych na ogólnym zebraniu Sankt-Petersburskiego Departamentu:

1. Siemion Bogdanowicz Broniewski (Семён Богданович Броневский) – posiada mieszkanie na ulicy Bolszoy Podyacheskoy (Большой Подъяческой), wzdłuż Kanalu Ekaterinhofskiego, w domu Zlobina (Злобина).

2. Piotr Siergiejewicz Kaikarov (Петр Сергеевич Кайкаров) – na ulicy Maloy Morskoy (Малой Морской) w domu Lepena (Лепена) nadwornego muzykanta.

3. Ivan Zenovevich Veshhenko (Иван Зеновьевич Вешенко) – na ulicy Gorokhovo (Гороховой), za Mostem Siemionowskim (Семёновским мостом), w domu Ustinowa (Устинова).

i rosyjskich instytucjach naukowych sprawiły, iż wiele cennych dokumentów przetrwało, jednak zaprezentowany wywód rodziny Kossakowskich znany jest dziś tylko ze zdjęcia.

Fotografia wykonana została 19 stycznia 1903 r. przez Stanisława Kazimierza Kossakowskiego. Obecnie przechowywana jest ona w zbiorach Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus w Kownie¹², w albumach wojtkuskich: alb. 55, poz. 31, fot. 3843¹³.

Dla płynniejszego czytania tekstu rozwinięto wszystkie skróty umieszczone w tekście, zapisując je w nawiasach kwadratowych. Ponadto słowa, których nie można odczytać ze względu na zamazanie lub wyblakły atrament zostały zasygnalizowane w nawiasach kwadratowych zapisem – wyraz nieczytelny.

Zaprezentowany poniżej dokument stanowi niezwykłą wartość historyczną. W Polsce zachowało się niewiele wywodów szlacheckich. Wszelkie dokumenty Heroldii Królestwa Polskiego jeszcze w XIX w. wywieziono do Petersburga, a te, które zostały w Warszawie, zostały zniszczone podczas II wojny światowej.

4. Iwan Dmitrijewicz Trofimow (Иван Дмитриевич Трофимов) – na ulicy Liteynoy (Литейной), obok szpitala Maryjskiego, w domu Aleksiejewa (Алексеева).

5. Konstantin Afanasjewicz Sluchevsky (Константин Афанасьевич Случевский) – w Izmailowskim Pułku w 2 kompanii, w domu własnym.

6. Iwan Fiodorowicz Żurawliew (Иван Фёдорович Журавлёв) – zmarły.

Wszystkich sześciu Panów Senatorów podpisało postanowienie Senatu Rządzącego dnia 24 lipca 1842 r., w którym to postanowienie Heroldii (interpretacja i zestawienie herbów) w sprawie hrabiów Kossakowskich odnośnie godności ich hrabiowskiego rodu, zatwierdzono jednogłośnie. Sprawa potwierdzenia tytułu hrabiowskiego Stanisława Szczęsnego Kossakowskiego i jego potomków rozpatrywana była przez Heroldię, a decyzja była przesłana do Wileńskiego Zarządu Gubernialnego. Sprawa o uznanie godności hrabiowskiej Kossakowskiego na Wojtkuszkach rozpatrywana była pomiędzy 22 VI a 17 IX 1843 r. Por. ibidem; Regionalne Archiwum Państwowe w Kownie, F. I-49, inw. 1, sygn. 100, Kowieński Zarząd Gubernialny, odnośnie Heroldii w sprawie o uznanie Godności Hrabiowskiej Stanisława Kossakowskiego z potomstwem.

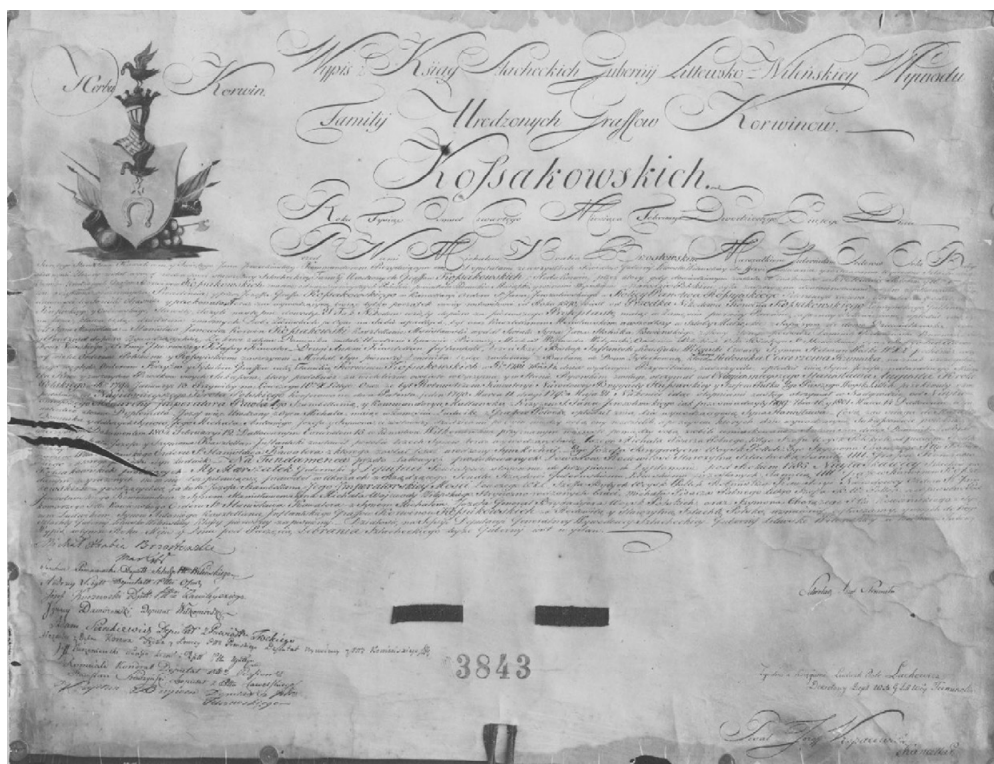
⁹ 23 czerwca 1859 r. potwierdzenie tytułu hrabiowskiego uzyskał Stanisław Kazimierz Kossakowski. Zob. T. Żychliński, op. cit., s. 123.

¹⁰ W Armorialie doszło do omyłki. Nie 1875, a 1876 r. potwierdzono tytuł szlachecki dla linii marciniskiej. Zob. ARK, LB, Armorial Rycerstwa i Szlachty, k. 5., T. Żychliński, op. cit., s. 123.

¹¹ ARK, LB, Armorial Rycerstwa i Szlachty, k. 5.

¹² Dalej – ČDM.

¹³ ČDM, *Katalog zdjęć fotograficznych wykonanych w Wojtkuszkach, tom 1, od 1894 roku, Stanisława Kossakowskiego*, sygn. Ta-5255.

Fot. 1. Wypis z Ksiąg Szlacheckich Gubernij Littewsko-Wileńskiej Wywodu Familij Urodzonych Graffów Korwinów Kossakowskich.

Źródło: ČDM, alb. 55, poz. 31, fot. 3843.

Wypis z Ksiąg Szlacheckich Gubernij Littewsko-Wileńskiej Wywodu Familij Urodzonych Graffów Korwinów Kossakowskich

Roku Tysiąc Ośmset Czwartego Miesiąca Februaryi Dwudziestego Piątego
Dnia Przed Nami Michałem Hrabią Brzostowskim¹⁴ Marszałkiem
Guberniskim Orderów Orła Białego

Świętego Stanisława Kawalerem, y Świętego Jana Jerozolimskiego
i Kommandorem Prezydującym oraz Deputatami ze wszystkich Powiatów
Gubernij Litewsko Wileńskiej do przyjmowania y roztrząsania Wywodów
Szlacheckich obranymi. Złożony został wywód rodowitości starożytny

¹⁴ Michał Hieronim Brzostowski (ur. 17 IV 1762 r. w Nieświeżu, zm. w 1806 r. w Wilnie) – syn Stanisława Brzostowskiego, wojewody inflanckiego, starosty radoszkowskiego i propojskiego oraz Teofilii księżnej Radziwiłłowej. Jako jedyny syn, Michał rozpoczął już swoją działalność polityczną w Rzeczypospolitej Obojga Narodów, był m.in. cześnikiem Wielkiego Księstwa Litewskiego, starostą sądowym mińskim oraz posłem na Sejm Czteroletni, gdzie reprezentował województwo trockie. Po rozbiorach powierzono mu obowiązki marszałka guberni wileńskiej. Ożeniony z Ewą Chreptowiczówną pozostawił dwoje dzieci: Karola i Izabelę. Zob. H. Mościcki, *Brzostowski Michał Hieronim*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny* [dalej: *PSB*], t. 3, Wrocław–Warszawa–Kraków 1937, s. 53; T. Bairašauskaitė, *O litewskich marszałkach gubernialnych i powiatowych*, „Przegląd Wschodni”, 1997, t. 4, z. 2(14), s. 427–441.

Szlacheckiej Familij Urodzonych Graffów Kossakowskich (Herbu Korwin) przez który gdy dowiedzionym zostało, że znakomita w Królestwie Polskim y W^m [Wielkim] K^{wie} [Księstwie] Littm [Litewskim] ten uczyniona obszerniejsza Procedencia, i przez Józeffa¹⁵ Graffa Kossakowskiego w Kancellaryi Orderu Ś^o [Świętego] Jana Jerozolimskiego w Stolicy Państwa Rosyjskiego Peterzburgu złożona dostateczniej o dowodach dawności tey Familij objaśniła y przekonała. Teraz zaś wywodzący się biorąc tylko początek swoiey rodowości od Roku 1590 to iest od Przodka Nikodema Korwina Kossakowskiego¹⁶ Łemżyńskiego, Gulbińskiego, Kupieskiego y Ostrowskiego Starosty, złożyli następne dowody. I tak Nikodem wzięty dopiero za pierwszego Protoplastę mając w Zamęściu pierwiej Pacównę¹⁷, a później Wołłowiczównę¹⁸, spłodził z nią syna Jana¹⁹, któren

¹⁵ Józef Dominik Kossakowski (ur. 16 IV 1771 r. w Wojtkuszkach, zm. 2 XI 1840 r. w Warszawie) – syn Michała i Barbary z Zyberków. Po ukończeniu nauk w domu i w szkołach wileńskich rozpoczął karierę wojskową w kawalerii swego ojca (patent z dnia 15 sierpnia 1789 r.). W 1789 r. uzyskał patent na pisarza grodzkiego wilkomierskiego, a 1790 r. został komisarzem cywilnym wojska powiatu wilkomierskiego i rotmistrzem kawalerii narodowej brygady husarskiej. Za namową wujów – Józefa Kazimierza i Szymona Marcina Kossakowskich przystąpił do konfederacji targowickiej. W 1794 r. został szefem 2 pułku pieszego wojsk litewskich, a 13 stycznia 1794 r. otrzymał od Stanisława Augusta Poniatowskiego patent na lowczego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Staraniem Kossakowskiego została utworzona w Wojtkuszkach komandoria maltańska w 1799 r. (patent nadania z 1801 r.). W 1793 r. w Grodnie poślubił Ludwikę Potocką, córkę Stanisława Szczęsnego. Zob. I. Homola, *Kossakowski Józef Dominik*, [w:] *PSB*, t. 14, Wrocław–Warszawa–Kraków 1968–1969, s. 274–276; M. Klempert, *Między Warszawą a Petersburgiem. Kariery członków rodziny Kossakowskich w XIX wieku*, [w:] *Litwa i jej sąsiedzi w relacjach wzajemnych (XVII–XIX w.)* red. A. Kołodziejczyk, I. Janicka, Olsztyn 2014, s. 135–151.

¹⁶ Franciszek Nikodem Kossakowski (1556–1611) – syn Wawrzyńca i Anny Czuryłówny. Dzięki staraniom dziada, Pawła Kossakowskiego, rozpoczął karierę polityczną na dworze Anny Jagiellonki i Stefana Batorego, z którym wyruszał na większość wypraw wojennych jako jego straż przyboczna. Za czasów Zygmunta III Wazy wziął udział w wojnach polsko-szwedzkich, a w bitwie pod Kirchholmem w 1605 r. Mianowany starostą łomżyńskim został wysłany przez króla polskiego jako poseł do państwa osmańskiego. Jego pierwszą żoną była Pacówna, z którą miał jedną córkę – Zofię, drugą zaś Zofia z Wołłowiczów. Z drugiego małżeństwa pozostawił syna – Jana Eustachego. Po śmierci w 1611 r. staraniem jego żony wybudowano mu grobowiec w kościele łomżyńskim. Zob. J. Maciszewski, T. Wasilewski, *Kossakowski Nikodem Franciszek*, [w:] *PSB*, t. 14, s. 283–284; Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie [dalej: AGAD], zesp. 358, Archiwum Zamoyskich, sygn. 200, Listy do Jana Zamoyskiego od Kossakowskich, k. 1–5; sygn. 675, Listy do Jana Zamoyskiego od różnych, k. 23–29.

¹⁷ Pierwsza żona Franciszka Nikodema Kossakowskiego nie jest wymieniana z imienia w dokumentach ani w opracowaniach.

¹⁸ Zofia z Wołłowiczów Kossakowska – córka Iwana Wołłowicza, marszałka Wielkiego Księstwa Litewskiego i starosty grodzieńskiego oraz Anny Kopciowej. Zob. S. K. Kossakowski, *Monografie historyczno-genealogiczne niektórych rodzin polskich*, t. 1, Warszawa 1859, s. 241.

¹⁹ Jan Eustachy Kossakowski (zm. w 1649 r.) – syn Franciszka Nikodema Kossakowskiego i Zofii Wołłowiczanki. W 1630 r. przeniósł się na stałe do Wielkiego Księstwa Litewskiego. Wziął udział w wojnach polsko-tureckich, będąc żołnierzem chorągwi pancernej Mikołaja Kossakowskiego. W czasach elekcji mianowano go posłem z wileńskiego, gdzie opowiedział się za kandydaturą Jana Kazimierza Wazy. Uczestnik sejmiku warszawskiego, na którym mianowano go komisarzem ds. naprawy monety. W czasach Rzeczypospolitej Obojga Narodów był kasztelanem mściławskim oraz starostą gulbińskim. Ożeniony z Katarzyną Dziewiałtowską primo voto Sapieżyną doczekał się dwóch synów: Stanisława i Kazimierza. Zob. T. Żychliński, op. cit., R. 12, Poznań 1890, s. 45–46.

będąc dziedzicem znacznych Dóbr Ziemskich po Oycu na Siebie spadłych, był oraz Kasztellanem Mścislawskim, a wszedłszy w Szluby Małżeńskie z Sapieżyną²⁰, z domu Dziewiałtowską, zostawił Syna Stanisława²¹. Stanisław Janowicz Korwin Kossakowski Kasztellanic Mścislawski wydał Światu Syna Jana²² Stolnika Kowieńskiego, z głowy którego pochodzi Dominik²³ Podstarosta Kowieński [wyraz nieczytelny] y Pradziad dopiero Wywodzących się. Ze krwi za tym Dominika zostali Urodzeni Synowie, Pierwszy Michał²⁴ Wojewoda Witepski, Orderów Polskich Orła Białego,

²⁰ Katarzyna Dziewiałtowska Kossakowska – córka Jerzego, chorążego trockiego i Barbary księżnej Ogińskiej. Jej pierwszym mężem był Jan Sapieha, starosta kierzneński. Małżeństwo z Janem pozostało bezdzietne. Zob. *ibidem*, R. 11, s. 192; R. 12, s. 46.

²¹ Stanisław Kossakowski – syn Jana Eustachego i Katarzyny z Dziewiałtowskich. Dworzanin Władysława IV Wazy. W 1648 r. wziął udział w sejmie jako poseł z województwa wileńskiego. Jeszcze w tym samym roku podpisał się pod elekcją brata zmarłego króla, Jana Kazimierza Wazy. Sejm elekcyjny był ostatnim wydarzeniem politycznym, w którym wziął udział. W 1654 r. poślubił Marię Zawiszanekę, marszałkównę nadworną litewską, która w posagu wniosła majątności: Marciniszki, Szyły, Tawkon, Montryniszki. Z małżeństwa tego urodziło się pięcioro dzieci – czterech synów i córka. Zob. S. K. Kossakowski, *op. cit.*, s. 243–244.

²² Jan Kossakowski – najstarszy syn Stanisława i Marii Zawiszanki, który po rodzicach odziedziczył litewskie majątki. W służbie dworskiej był stolnikiem kowieńskim. Poślubił Annę Skorulską, która urodziła mu jedynego syna – Dominika. Zob. *ibidem*, s. 244.

²³ Dominik Kossakowski (ur. w 1711 r. w Kownie, zm. w 1743 r. w Janowie) – syn Jana i Anny Skorulskiej. Po rodzicach objął w posiadanie majątki na Litwie. Na terenach należących do Kossakowskich założył miasteczko Janów. W 1732 r. był porucznikiem chorągwi petyhorców. W tym też roku poślubił Mariannę z Zabiellów, pisarzównę ziemską kowieńską. W 1735 r. został sędzią ziemskim kowieńskim, a w 1737 r. stolnikiem żmudzkiem. Z małżeństwa Dominika i Marianny pozostało czterech synów: Michał, Antoni, Józef Kazimierz i Szymon Marcin oraz jedna córka: Anna zamężna z Karolem Czarneckim, kasztellanem braclawskim. Zob. *ibidem*, s. 245–247.

²⁴ Michał Kossakowski (ur. 23 VII 1733 r. w Królewcu, zm. 18 I 1798 r. w Wojtkuszkach) – najstarszy syn Dominika i Marianny Zabiellówny. Swoją karierę polityczną rozpoczął późno. W 1761 r. uzyskał patent na podstolego kowieńskiego, a już dwa lata później został marszałkiem sądów kapturowych powiatu wilkomierskiego. W 1776 r. uzyskał patent pisarza skarbowego Wielkiego Księstwa Litewskiego, a 7 czerwca 1781 r. został mianowany kasztellanem witebskim. 22 lutego 1787 r. uzyskał patent na województwo witebskie, które 14 marca 1794 r. zamienił na nowo utworzone województwo brasławskie. Ożeniony z Barbarą z Zyberków primo voto Tyzenhauzową pozostawił jedynego spadkobiercę – Józefa Dominika. W 1764 r. odkupił od krewnych Skorulskich majątek Wojtkuszki na Litwie. Po zmarłych braciach, targowiczanych, Jozefie Kazimierzem oraz Szymonie Marcynie, uzyskał bogate majątki w Wielkim Księstwie Litewskim, w tym majątek lachowicki. Zob. Biblioteka Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie [dalej: BLAN], Dokumenty Stanisława Kazimierza Kossakowskiego [dalej: DSKK], F110-5, Księga Regestowa Dokumentów na Dobra Wojtkuszki z folwarkami Dziewiałtowem, Józeffowem, Antokolem, w Wilen[skim] a Symoniszkami, w Upitm [upickich], Pttach [powiatach], położonymi pod Dożywociem i administracją JW [Jaśnie Wielmożnej] Pani Ludwiki z Graffów Potockich Graffini Kossakowskiej Łowczyzny Wielkiej Litewskiej. Dziedzictwa zaś nieletniego Jej potomstwa Stanisława Syna, Józefy, Pelagii i Adelaidy córek Kossakowskich Łowczyca i Łowczanek Lit[ewskich] A pod sprawą opieki JWW JWW Benedykta Morykoniego pisarza W[ielkiego] Lit[ewskiego] Ignacego Graffa Tyzenhauza Szefa B[yłej] Gwardyi pieszey Lit[ewskiej], Józefa Graffa Kossakowskiego Generała Brygadiera w byłym woysku Lit[ewskim] oraz Tomasza Umiastowskiego assessora w Departamencie Wremiennym Lit[ewskim] przez Michała Smolskiego Dworzanina B[yłego] Skar[bu] Lit[ewskiego] Roku 1813go ułożona i sporządzona [dalej: Księga regestowa], Fascykuł 115, k. 177v.; E. Rabowicz, *Kossakowski Michał*, [w:] *PSB*, t. 14, s. 278–280.

Ś^o [Świętego] Stanisława, oraz Rossyiskich Alexandra Newskiego, y Ś[więtej] Anny Pierwszey Klasy Kawaler. Drugi Antoni²⁵ Kasztellan Inflancki, trzeci Józef²⁶ Biskup Inflancki y Koadjutor Wileński, Czwarty Szymon²⁷ Hetman Wielki WXL podobnie wszyscy wielu Orderami Polskimi y Rosyiskimi zaszczytzeni. Michał, Syn pierwszy Dominika będąc zaślubiony z Barbarą de Domi Zyberkówną²⁸, którą Marya Ludwika Cesarzowa Rzymska na znak szczególniejszego względu, Orderem Krzyża y Tytułem Graffów całą Familią Korwinów Kossakowskich w R^u 1781 Fbra [Februara] 14. dnia wydanym Przywileiem, zaszczytowała, spłodził z nią Syna Józefa, naturalnego Maiątku Krwi y zaszczytów Przodków swych Sukcessora, który podobnie

²⁵ Antoni Kossakowski (ur. w 1735 r. w Szylach, zm. 25 IX 1798 r. w Marciniškach) – drugi syn Dominika i Marianny. W 1762 r. uzyskał patent na chorążego petyhorców wojsk Wielkiego Księstwa Litewskiego. Dzięki wpływom wuja, Antoniego Zabielly, marszałka kowieńskiego, uczestniczył w podróży księcia kurlandzkiego Karola z Kowna do Mitawy. Zapewne koligacje rodzinne pomogły mu uzyskać 10 września 1762 r. patent na chorążego petyhorców wojsk Wielkiego Księstwa Litewskiego. Uczestnicząc w sejmie w 1780 r. starał się jednocześnie o uzyskanie podkomorstwa. Kolejne mianowanie nastąpiło 12 lutego 1782 r., został wówczas chorążym powiatu kowieńskiego. Uczestnicząc w sejmie i pacach sądu sejmowego, m.in. w sprawie Ponińskiego, uzyskał 30 września 1789 r. patent na kasztelanie inflancką. W 1792 r. przystąpił do konfederacji targowickiej, w której pełnił obowiązki konsyliarza konfederacji generalnej litewskiej. Za działalność w konfederacji, aresztowany w rodzinnym majątku Marciniškach i uwięziony w Wilnie. Uwolniony prawdopodobnie dzięki wstawiennictwu Tadeusza Kościuszki. Ostatnie lata życia spędził w swoim majątku. Ożeniony 15 lutego 1763 r. z Eleonorą Straszewiczówną pozostawił trzy córki i trzech synów, w tym Józefa Antoniego, adiutanta Napoleona I. Zob. BLAN, DSK, F110–5, Księga rejestrowa, Fascyкул 115, k. 177r; B. Krakowski, *Kossakowski Antoni*, [w:] *PSB*, t. 14, s. 262–263.

²⁶ Józef Kazimierz Kossakowski (ur. 16 III 1738 r. w Szylach, zm. 9 V 1794 r. w Warszawie) – trzeci syn Dominika i Marianny. Józef jako protegowany swojego wuja, Antoniego Zabielly rozpoczął karierę na dworze Augusta III, po czym w 1761 r. został duchownym, przyjmując święcenia. W 1775 r. mianowano go za zgodą papieża biskupem cymeńskim, a w 1781 r. Stanisław August powierzył mu biskupstwo inflanckie. Kossakowski był uczestnikiem konfederacji barskiej oraz jednym z głównych przedstawicieli konfederacji targowickiej na Litwie. Zob. A. Zahorski, *Kossakowski Józef Kazimierz*, [w:] *PSB*, t. 14, s. 268–272.

²⁷ Szymon Marcin Kossakowski (ur. w 1741 r. w Szylach, zm. 25 IV 1794 r. w Wilnie) – najmłodszy syn Dominika i Marianny. Szymon od lat młodości swoją karierę związał z wojskiem. Również protegowany swego wuja, Antoniego Zabielly, podpisał elekcję Stanisława Augusta Poniatowskiego. Szybka niechęć do nowego monarchy spowodowana nieuzyskaniem starostwa szymańskiego zbliżyła Kossakowskiego do Radziwiłłów. Będąc współpracownikiem Katarzyny II i ambasadorów rosyjskich, przystąpił do konfederacji targowickiej. Dnia 25 czerwca 1792 r. utworzył konfederację generalną Wielkiego Księstwa Litewskiego i ogłosił się hetmanem polnym. Jako jeden z głównych przedstawicieli targowiczów bronił odrębności Litwy. Ścisła współpraca z Sieversem pozwoliła mu uzyskać buławę hetmańską Wielkiego Księstwa Litewskiego. Ożeniony z Teresą Potocką miał jedyną córkę Mariannę, która zmarła w dzieciństwie. Zob. W. Konopczyński, *Kossakowski Szymon Marcin*, [w:] *ibidem*, s. 288–293.

²⁸ Barbara z Zyberków primo voto Tyzenhauzowa (ur. w 1730 r., zm. 23 XII 1811 r. w Wilnie) – córka Józefata, wojewody inflanckiego i Magdaleny de Benninghausen Budberg. Pierwszym mężem Barbary był Michał Tyzenhauz, szef gwardii pieszej litewskiej, z którym miała jednego syna – Ignacego. Po śmierci męża, który w dożywocie zapisał jej majątek Wieprze, poślubiła Michała Kossakowskiego. Za zasługi została odznaczona przez Marię Teresę Damą Krzyża Gwiazdźskiego. Zob. S. K. Kossakowski, *op. cit.*, s. 249; G. Manteuffel, *O starodawnej szlachcie krzyżacko-rycerskiej na kresach inflanckich*, Lwów 1910, s. 49.

za wieleliczne osobiste w Oyczyźnie, y w Stanie Rycerskim zasługi, otrzymał od Nayiaśnieyszego Stanisława Augusta Króla Polskiego w R^u [Roku] 1794 Januaryi 13. Przywilej na Łowczego W^o [Wielkiego] X. [Księstwa] Littgo [Litewskiego], oraz że był Rotmistrzem Kawaleryi Narodowej Brygady Hussarskiej y Szeferem Pułku 2go Pieszego Woysk Littch [Litewskich] przekonały o tem podobnie od Nayiaśnieyszego Króla Polskiego Konferowane dwa Patenta, jeden 1790 Marca 11, drugi 1793 Maja 21. Na koniec idąc stopniami zasług otrzymał w Nadgrodzie od Nayiaśnieyszego Monarchy Imperatora Pawła Igo Szambellanią, y Kommandoryą Maltańską z Krzyżem Ś. Jana Jerozolimskiego iak przeświadczyły 1799 Fbra [Februara] 16 y 1801 Marca 14 Dattowane, a **in autentice** złożone Dyplomata. Józef więc Urodzony z Oyca Michała, mając w Zamęściu Ludwikę z Graffów Potocką²⁹ spółdził z nią, dziś wywodzącego się Syna Stanisława³⁰. Co się zaś sziaga do Maiątku Dominika y dalszych Synów Jego Michała, Antoniego, Józefa y Szymona, ci zostawszy dziedzicami po Oycu między sobą ony rozdzielili, a po zeyściu których dziś wywodzący się Sukcessorowie podobnie wieczystym Dokumentem 1804 Februari 12 Dattowanym Eorundem 15 w Ziemstwie Wiłkomirskim przyznanym wieczyste pomiędzy sobą zrobili umiarkowanie. Antoni Syn drugi Dominika, a Brat rodzony Michała, Józefa y Szymona, Kasztellan Inflantski zostawił po sobie trzech Synów teraz wywodzących się, Iszego Michała³¹ Pisarza Polnego Littgo [Litewskiego], Szeffa Woysk Polskich od

²⁹ Ludwika z Potockich Kossakowska (ur. 29 XI 1779 r. w Dukli, zm. 9 sierpnia 1850 r. w Wojtkuszkach) – córka Stanisława Szczęsnego i Józefy Amelii Mniszchówny. 11 lutego 1793 r. poślubiła w Grodnie Józefa Dominika Kossakowskiego, któremu w posagu wniosła dobra Wielka Brzostowica z 16 wsiami. Zob. *Nekrolog Ludwiki Potockiej*, „Tygodnik Petersburski”, 1850, Nr 64, s. 420; M. Klempert, *Wielka Brzostowica – dobra Kossakowskich na Grodzieńszczyźnie*, „Meritum”, t. VIII, 2016, s. 191–210.

³⁰ Stanisław Szczęsny Kossakowski (ur. 4 I 1795 r. w Hamburgu, zm. 26 V 1872 r. w Warszawie) – syn Józefa Dominika i Ludwiki Potockiej. Studia pobierał w Paryżu w Liceum Bonapartego. Po powrocie do kraju rozpoczął pracę w kancelarii Rządu Tymczasowego. Po utworzeniu Królestwa Polskiego wyjechał do Italii, gdzie pracował jako sekretarz poselstwa Cesarstwa Rosyjskiego. Za oddanie i służbę Kossakowski dostąpił najwyższych urzędów i godności w państwie – był m. in. senatorem, tajnym radcą, ostatnim prezesem Heroldii Królestwa Polskiego, szambelanem dworu cesarskiego oraz Mistrzem Dworu Królestwa Polskiego. W 1829 r. poślubił Aleksandrę de Laval de la Loubrierie, która w posagu otrzymała ogromne majątkości w Cesarstwie Rosyjskim. Zob. J. Reychman, *Kossakowski Stanisław Szczęsny*, [w:] *PSB*, t. 14, s. 286–287; M. Klempert, *Między Warszawą a Petersburgiem*, s. 135–151.

³¹ Michał Kossakowski (ur. w 1769 r. w Marciniszkach, zm. 23 XII 1842 r. w Żejmach) – najstarszy syn Antoniego i Eleonory ze Straszewiczów. Jego wuj, Józef Kazimierz, biskup inflancki chciał, aby bratanek został duchownym i był jednocześnie jego spadkobiercą. Brak zainteresowania Michałakarięą duchowną, pozwolił mu rozwijać karierę sądową. W 1789 r. został sędzią ziemskim kowieńskim, a po ojcu odziedziczył patent na chorążego kowieńskiego (nadanie z dnia 16 lutego 1789 r.). Cztery miesiące później uzyskał patent na rotmistrza kawaleryi narodowej brygady husarskiej. 17 lutego 1791 r. mianowano go podkomorzym kowieńskim. Związany z wujami Kossakowskimi – Józefem Kazimierzem i Szymonem Marcinem, 25 maja 1792 r. przystąpił do konfederacji targowickiej. Za zasługi i oddanie mianowano go pisarzem polnym Wielkiego Księstwa Litewskiego (patent z dnia 13 stycznia 1794 r.). Po wybuchu powstania

[wyraz nieczytelny] Podkomorzego Pttu [Powiatu] Wilkomierskiego³² Orderu Ś^o [Świętego] Stanisława Kawalera z którego został teraz urodzony Syn Michał³³. 2go Józefa³⁴ Brygadyera Woysk Polch [Polnych]. 3go Szymona³⁵ Chorążego Pttu [Powiatu] Kowieńskiego, z którego pochodzi Syn Ludwik³⁶. Na Fundamencie przeto takowych produkowanych Dowodów Rodowitość Starożytna, Szlachecka Familji Graffów Korwinów Kossakowskich probujących, My Marszałek Gubernski y Deputaci Powiatowi stosownie do przepisów w Dyplomacie pod Rokiem 1785 Nayłaskawiey Szlachcie nadanym wyrażonych niemniej też pilnując się prawideł w Ukazach z Rządzącego Senatu Rządowi Gubernskiemu Litewskiemu przesłanych Familją Graffów Korwinów Kossakowskich wywodzących się jakoto: Józefa Szambellana Jego Imperatorskiej Mości Łowczego WXL [Wielkiego Księstwa Litewskiego], Szeffa Byłych Woysk Polch [Polnych], Rotmistrza Kawaleryi Narodowej, Orderu Ś^o [Świętego] Jana Jerozolimskiego, Kommandora z Synem Stanisławem, Syna Michała Wojewody Witepskiego, Stryjecznorodzonych braci, Michała Pisarza Polnego Littgo [Litewskiego], Szeffa B[yłych] W[ojsk] Polch [Polnych], [dwa

kwietniowego w 1794 r. uwięziony wraz z ojcem w Wilnie, został zwolniony za wstawiennictwem Tadeusza Kościuszki. W 1801 r. poślubił Aleksandrę ze Straszewiczów, która urodziła mu trzech synów i jedną córkę. Zob. E. Rabowicz, *Kossakowski Michał*, [w:] *PSB*, t. 14, s. 280–282.

³² Powinno być powiatu kowieńskiego.

³³ Michał Kossakowski – syn Michała i Aleksandry Straszewiczówny. Zmarł w dzieciństwie.

³⁴ Józef Antoni Kossakowski (ur. w 1772 r. w Marciniškach, zm. 28 X 1842 r. w Lukoniach) – syn Antoniego i Eleonory ze Straszewiczów. Od wczesnych lat młodzieńczych związany z wojskiem. Będąc protegowanym wujów – Józefa Kazimierza i Szymona Marcina Kossakowskich, przystąpił do konfederacji targowickiej. Wpływy hetmana Szymona Kossakowskiego pozwoliły uzyskać Józefowi Antoniemu stopień majora, a następnie powierzono mu dowodzenie III brygadą kawalerii narodowej. Razem z brygadą przystąpił do powstania kwietniowego w 1794 r., po upadku którego wyemigrował do Paryża. Tam też poznał Napoleona Bonaparte, utrzymywał także kontakty z Tadeuszem Kościuszką. W 1812 r. wyruszył z cesarzem Francuzów na wojnę przeciwko Rosji. Przebywając na Litwie, Napoleon mianował Kossakowskiego generałem brygady w korpusie litewskim, następnie adiutantem przy sztabie cesarskim. Józef Antoni wziął udział w walkach z Rosjanami; m.in. walczył pod Smoleńskiem, Możajskiem, Berezyną. 29 września 1812 r. mianowany gubernatorem Moskwy. Funkcję tę pełnił jedynie przez trzy dni. Za oddanie i służbę Napoleon mianował Kossakowskiego w 1813 r. adiutantem przy dworze cesarskim. Następnie Józef Antoni walczył w armii cesarskiej w bitwach pod Lützen, Spandau, Bautzen, Dreznem, Lipskiem, Hanau. W 1814 r. przebywał z Napoleonem w Fontainebleau, gdzie cesarz 20 czerwca 1814 r. podpisał akt abdykacji. Na prośbę Kossakowskiego, Napoleon wręczył mu list, w którym zwalniał go ze służby. Po opuszczeniu wojska powrócił w rodzinne strony na Litwę. Gdy przebywał jeszcze w Paryżu, w 1804 r. doszło do podziału rodzinnego majątku. W układach z braćmi zrzekł się majątku w postaci ziemi, biorąc jedynie kapitał. Mianowany sukcesorem po Teresie Potockiej, żonie hetmana Kossakowskiego otrzymał majątek Lukonie. Zob. Z. Kossakowska-Szanajca, *Kossakowski Józef Antoni*, [w:] *PSB*, t. 14, s. 276–278.

³⁵ Szymon Kossakowski (ur. 20 X 1777 r. w Marciniškach, zm. w 1828 r. tamże) – najmłodszy syn Antoniego i Eleonory ze Straszewiczów. W spadku po rodzicach otrzymał majątek Marciniški i część Hlebowa. Całe życie spędził na wsi, nie mieszając się w sprawy polityczne. W 1801 r. poślubił Józefę Górską, z którą miał jedną córkę i trzech synów. Zob. S. K. Kossakowski, op. cit., s. 258–259.

³⁶ Ludwik Kossakowski (ur. w 1805 r., zm. 28 V 1843 r.) – syn Szymona i Józefy Górskiej. Jego żoną była Urszula Dyruntowiczówna, z którą miał czworo dzieci. Zob. ibidem, s. 259.

wyrazy nieczytelne] Ludwikiem, Synów Antoniego Kasztellana Inflantskiego Graffów Korwinów Kossakowskich za Rodowitą y Starożytną Szlachtę Polską uznaiemy, ogłaszamy, y onych do Xięgi Szlachty Gubernij Litewsko Wileńskiej Klasy pierwszej zapisujemy. Działo się na Sessyi Deputacyi Generalney Wywodowej i Szlacheckiej Gubernij Litewsko Wileńskiej w Wilnie. Takowy Wypis w tymże Roku Mącu y Dniu pod Pieczęcią Zebrania Szlacheckiego teyże Gubernij iest wydan.

Michał Hrabia Brzostowski

[Podpis nieczytelny]

Ioachim Pomarnacki Deputt [Deputat] Szach [Szlachecki] Ptt^u [Powiatu] Wileńskiego

Andrzej Voigt Deputatt Pttu [Powiatu] Osm [Osmiańskiego]

Józef Kuczewski Dptt [Deputat] Ptt^u [Powiatu] Zawilezkiego

Ignacy Dambrowski Deputat Wilkomirski

Adam Sienkiewicz Deputat z Powiatu Trockiego

Alexander z Dębna Korewa Sędzia y Łowczy Ptt^u [Powiatu] Preńskiego

Deputat Wywodzony z Ptt^u [Powiatu] Kowieńskiego

Józef Korzeniewski Sędzia Ziem[ski] i Dptt [Deputat] Ptt^u [Powiatu] Wilgo

Romuald Kondrat Deputat Ptt^u [Powiatu] Rosien^o [Rosieńskiego]

Stanisław Sroszyński Deputat z Pttu [Powiatu] Lawesskiego

Kajetan [nazwisko nieczytelne] Deputat z Ptt^u [Powiatu] [wyraz nieczytelny]

Sekretarz Józef Strumiło

Zgodno z Księgami. Ludwik Piotr Lachowicz

Dekretowy Deptt [Deputatu] WSz [Wyvodu Szlacheckiego] G[ubernij] Litt [Litewsko] Wey [Wileńskiej]

Pisał Jozeff Kopacewicz

Kancellar